

Sercan Sevgili¹
Politika Analisti

Can Torun
Öğrenci
ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Elifnaz Kamalak
Öğrenci
ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama

NATO HAZIRLIKLARI GÖLGESİNDE ANKARA'DA KENT HAKKI VE DÖNÜŞÜM PRATİKLERİ

Ankara, yalnızca Türkiye'nin idari merkezi değil, kamusal kararların mekânda en yoğun biçimde görünür hâle geldiği kentlerden biridir. Başkent kimliği; ulaşım akslarından kamu yapılarının konumlanışına, tören alanlarından kurumsal bölgelere kadar çok katmanlı bir mekânsal düzen üretmiştir. Bu nedenle Ankara'da yapılan büyük ölçekli her diplomatik hazırlık, teknik veya idari bir düzenleme olmanın ötesinde kentlilerin gündelik yaşamı, kamusal mekâna erişimi ve kentin hafızasıyla ilişkisi bakımından da değerlendirilmelidir.

Son dönemde NATO toplantıları etrafında yürütülen hazırlıklar, bu tartışmayı yeniden görünür kılmıştır. Ulaşım düzenlemeleri, bazı güzergâhların geçici olarak yeniden organize edilmesi, kamusal alan kullanımına ilişkin sınırlamalar ve etkinlik takvimlerinde yapılan değişiklikler, başkentte büyük ölçekli organizasyonların gündelik kentsel yaşam üzerinde nasıl etkiler yaratabildiğini göstermektedir. Bu tür hazırlıklar güvenlik, protokol ve organizasyon gerekleriyle açıklanabilir. Ancak kent açısından temel mesele, bu düzenlemelerin yalnızca kısa süreli operasyonel ihtiyaçlar olarak mı ele alınacağı, yoksa kentsel haklar, kamusal mekân ve karar alma süreçleri bakımından daha geniş bir çerçevede mi tartışılacağıdır.

Bu tartışma, Ankara'da sadece geçici düzenlemelerle sınırlı değildir. Kentin yapıları çevresinin nasıl dönüştürüldüğü, hangi yapıların veya alanların yenilendiği, hangilerinin yıkıldığı ve bu kararların hangi ölçütlerle verildiği de aynı çerçevenin parçasıdır. Çünkü kentsel hak, kentte hareket edebilmek veya

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1461>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

kamusal alanı kullanabilmekle sınırlı değildir; aynı zamanda kentin hafızasını, ortak kaynaklarını ve dönüşüm yönünü ilgilendiren kararlarda söz sahibi olmayı da içerir.

Bu notun temel iddiası, Ankara'da dönüşüm kararlarının yıkım, güçlendirme, yenileme, dönüştürme ve yeniden kullanım seçeneklerini birlikte değerlendiren daha açık ve karşılaştırmalı bir karar çerçevesine ihtiyaç duyduğudur. Ankara'nın geleceği yalnızca yeni yapılar üretme kapasitesiyle değil, mevcut yapıyı çevresini, kamusal hafızasını ve kentsel kaynaklarını nasıl yönettiğiyle de şekillenecektir.

Kentsel Hak ve Başkent Sorumluluklarının Kentsel Etkisi

Büyük ölçekli uluslararası toplantılar, başkentlerde yüksek bir organizasyon kapasitesi gerektirir. Protokol akışları, ulaşım güvenliği, konaklama düzenlemeleri, alternatif güzergâhlar, kamu kurumlarının çalışma biçimleri ve etkinlik takvimleri bu süreçlerde yeniden düzenlenebilir. Ankara gibi devlet kurumlarının, diplomatik temsil alanlarının, askeri tesislerin ve ana ulaşım koridorlarının iç içe geçtiği bir kentte bu hazırlıkların gündelik yaşama etkisi daha görünür hâle gelir. Bu tür hazırlıkların kent açısından tartışmalı yönü, tek tek alınan önlemlerin varlığı değil, bu önlemlerin toplam etkisinin çoğu zaman ikincil görülmesidir. Bir yolun kapatılması ulaşım süresini değiştirebilir; bir etkinliğin ertelenmesi kamusal kültür yaşamını etkileyebilir; bir kamusal alanın geçici olarak erişime kapatılması kentlilerin kentle kurduğu ilişkiyi kesintiye uğratabilir. Bu müdahaleler tek başına sınırlı görünebilir; ancak birlikte düşünüldüğünde kentin belirli bir dönem boyunca farklı bir öncelik sırasına göre yeniden düzenlendiğini gösterir.

Kentsel hak tartışması tam da bu noktada önem kazanır. Kentliler, yalnızca düzenlemelerden etkilenen pasif kullanıcılar değildir. Kentin yollarını, meydanlarını, parklarını, eğitim alanlarını, kültürel etkinliklerini ve kamusal hizmetlerini kullanan toplumsal öznelerdir. Dolayısıyla kentte yapılan büyük ölçekli hazırlıkların, yalnızca idari başarı veya organizasyon kapasitesi üzerinden değil, kentlilerin erişim, kullanım ve katılım hakları üzerinden de değerlendirilmesi gerekir. Bu yaklaşım, güvenlik veya organizasyon gerekliliklerini yok saymamaktadır. Aksine, kamusal yönetimin zorluğu farklı kamusal gereklilikler arasında ölçülü, şeffaf ve hesap verebilir bir denge kurabilmesidir. Uluslararası organizasyonların gerektirdiği hazırlıklar yapılabilir; ancak bu hazırlıkların kentsel maliyeti, geçici ve kalıcı etkileri, kamusal alan üzerindeki sonuçları ve kentlilerin gündelik yaşamına yansımaları da açık biçimde tartışılmalıdır.

Ankara'nın başkent niteliği, büyük ölçekli hazırlıkları sıradan idari düzenlemelerin ötesine taşımaktadır. Bu kentte ulaşım, güvenlik, protokol ve organizasyon kararları, doğrudan kamusal mekânın kullanımına ve kentlilerin gündelik yaşamına temas eder. NATO toplantıları etrafında kısa süre içinde yapılan düzenlemeler de bu nedenle geçici bir hazırlık süreci olarak değil, Ankara'da kentsel kararların hangi hızla, hangi önceliklerle ve kimlerin gündelik yaşamını etkileyerek alınabildiğini gösteren güncel bir örnek olarak okunmalıdır. Kısa sürede hissedilen bu mekânsal değişim, Ankara'da uzun süredir tartışılan daha geniş bir soruyu yeniden gündeme getirmektedir. Kent nasıl dönüşüyor ve bu dönüşüm hangi değerler üzerinden yönetiliyor? Başkentte yolların, kamusal alanların ve gündelik hareketliliğin geçici olarak yeniden düzenlenmesi, kentin yapıyı çevresine ilişkin daha kalıcı kararları beraberinde sorgulatmaktadır. Çünkü Ankara'da dönüşüm yalnızca yeni yapı üretimi ya da eski yapıların yıkımı meselesi değildir; kentsel hafızanın, kamusal kaynakların, erişim hakkının ve mevcut yapıyı çevrenin nasıl değerlendirildiğiyle ilgilidir.

Ankara'da Yapılı Çevre, Kurumsal Hafıza ve Dönüşüm Baskısı

Ankara'nın kentsel belleği çoğu zaman erken Cumhuriyet dönemiyle, Ulus'la, Kızılay'la, Atatürk Bulvarı'yla ve Cumhuriyet'in ilk planlama deneyimleriyle ilişkilendirilir. Bu ilişki yerindedir; çünkü Ankara, Cumhuriyet'in modernleşme projesinin mekânsal vitrini olarak inşa edilmiştir. Ancak kentin hafızası erken Cumhuriyet dönemiyle sınırlı değildir. Ankara, 1950 sonrası büyüme aksları, bakanlık yerleşimleri, kamu bankaları, genel müdürlük binaları, kurumsal kampüsler, konut alanları, ticaret merkezleri ve batı yönünde gelişen yeni kentsel odaklarla da şekillenmiştir. Bu nedenle Ankara'da yapılı çevrenin değeri salt tarihi anıtsallık üzerinden ölçülemez. Bir yapının veya kentsel parçanın değeri, yaşı kadar üretim biçimi, mimari niteliği, kurumsal işlevi, kent içindeki konumu, kullanım sürekliliği ve toplumsal hafızadaki yeriyile de ilgilidir. Bazı yapılar güçlü semboller olarak hatırlanır; bazıları ise daha sessiz, gündelik ve kurumsal bir hafıza üretir. Ancak sessiz olmaları, değersiz oldukları anlamına gelmez.

Hazine ve Maliye Bakanlığı / eski Halkbank Genel Müdürlük binası, bu açıdan açıklayıcı bir örnektir. Yapı, Halkbank Genel Müdürlüğü tarafından 1983 yılında açılan yarışmada birincilik ödülü alan proje olarak 1985-1991 yılları arasında uygulanmış; daha sonra Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından satın alınmış ve uzun yıllar Hazine Müsteşarlığı tarafından kullanılmıştır. Yapı, yaklaşık 55 bin metrekarelik alanı ve kurumsal işleviyle Ankara'nın geç Cumhuriyet dönemi kamu mimarlığı ve batı aksındaki kurumsal gelişimi içinde ayrı bir yerde durmaktadır. Bu örnek, tek başına bir kamu binasının yıkılıp yıkılmamasıyla ilgili değildir. Esas mesele, Ankara'da yapıların ve kentsel alanların dönüşümüne ilişkin kararların hangi değerler çerçevesinde alındığıdır. Yapı güvenliği, deprem riski, kullanım ihtiyacı, ekonomik verimlilik veya yeni fonksiyon talepleri dönüşüm süreçlerinde meşru başlıklardır. Ancak bu başlıkların varlığı, dönüşümün diğer boyutlarını ortadan kaldırmaz. Bir yapının riskli olması veya mevcut işlevini yitirmesi, düşünülecek tek seçeneğin yıkım olduğu anlamına gelmez. Riskin türü, düzeyi, giderilebilirliği, güçlendirme maliyeti, kullanım senaryoları, karbon etkisi ve kentsel değer birlikte değerlendirilmelidir.

Hazine / Halkbank binası, Ankara'da dönüşüm kararlarının teknik risk, kurumsal hafıza ve yeniden kullanım kapasitesi üzerinden nasıl tartışılması gerektiğini gösteren güncel bir vaka sunmaktadır. Ancak Ankara'daki dönüşüm baskısı tekil yapılar veya kamu yapılarının geleceği ile sınırlı değildir. Kentte dönüşüm, çoğu zaman fiziksel eskimeye verilen teknik bir yanıt olmaktan çok, kentsel değerlerin yeniden üretildiği ve yeniden dağıtıldığı bir süreç olarak işlemektedir. Bu nedenle dönüşümü yalnızca "eski yapıların yenilenmesi" biçiminde değil, hangi alanların değerli hâle getirildiği, hangi kullanımların meşrulaştırıldığı ve hangi toplumsal-mekânsal izlerin geriye itildiği üzerinden de okumak gerekir.

Çukurambar bu açıdan Ankara'daki dönüşüm mantığını anlamak için açıklayıcı bir örnek sunar. Bölgenin düşük yoğunluklu ve gecekondu ağırlıklı bir dokudan yüksek katlı konutlar, ofisler, yeme-içme mekânları ve prestijli kentsel kullanımlarla tanımlanan bir alana dönüşmesi, yapı tipolojisinin değişmesinin yanı sıra Ankara'da arsanın, konumun ve erişilebilirliğin yeni bir değer rejimi içinde yeniden tanımlanmasını ifade etmiştir. Eski kullanım biçimleri ve yerel mekânsal ilişkiler geri çekilirken alan daha yüksek gelir gruplarına, yeni tüketim pratiklerine ve piyasa değeri daha yüksek kullanımlara açılmıştır. Böylece dönüşüm, fiziksel çevrenin yenilenmesinden çok, kentsel rantın, kullanım hakkının ve mekânsal temsilin yeniden düzenlenmesi olarak işlemiştir. Bu nedenle Ankara'da dönüşüm kararları değerlendirilirken

yalnızca yapının teknik durumu, alanın eskiyip eskimediği veya yeni kullanım potansiyeli değil; dönüşümün hangi değeri ürettiği, bu değer kimler arasında paylaşıldığı ve hangi toplumsal-mekânsal süreklilikleri zayıflattığı da dikkate alınmalıdır. Hazine / Halkbank binası ile Çukurambar aynı türden vakalar değildir; ancak ikisi de Ankara'da dönüşümün fiziksel bir müdahalenin ötesinde, kentsel değer, hafızanın ve kamusal yararın yeniden tarif edildiği bir karar alanı olduğunu göstermektedir.

Bu karar alanının en zayıf noktası çoğu zaman ara seçeneklerin yeterince görünür olmamasıdır. Karar dili, "riskli yapı", "eskimiş alan", "ekonomik ömrünü tamamlamış yapı" veya "yenileme ihtiyacı" ile yıkım arasında hızlı bir ilişki kurabilmektedir. Oysa dönüşüm, yalnızca yıkıp yeniden yapma pratiğine indirgenemez. Güçlendirme, kısmi koruma, yeniden işlevlendirme, uyarılma, etaplı dönüşüm, malzeme geri kazanımı ve mevcut yapıyı çevrenin yeni ihtiyaçlara göre dönüştürülmesi de karar setinin parçası olmalıdır. Bu yaklaşım, dönüşüme karşı çıkmak anlamına gelmemektedir. Ankara, değişen ihtiyaçlara yanıt vermek zorundadır. Kamu kurumları yer değiştirebilir, işlevler dönüşebilir, bazı yapılar teknik ömrünü tamamlayabilir, bazı alanlar yeni kullanımlar gerektirebilir. Ancak bir dönüşüm kararının meşruiyeti, yeni olanın daha iyi olduğu varsayımına değil, seçeneklerin karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmesine dayanmalıdır. Kent hakkı da burada anlam kazanır: Kentlilerin hakkı, yalnızca kenti kullanmak değil, kentin nasıl dönüştürüldüğüne dair kararların hangi gerekçelerle verildiğini görebilme hakkıdır.

Bu noktada karşılaştırmalı bir bakış, Ankara'daki dönüşüm tartışmasını daha görünür kılmaktadır. Çünkü yapı yaşı, fiziksel eskime ve yıkım arasındaki ilişki her kentte aynı biçimde kurulmamaktadır. Bazı kentlerde eski yapı stoğu, ortadan kaldırılması gereken bir yük olarak değil; güçlendirme, bakım, yeniden kullanım ve işlevsel uyarılma yoluyla yönetilen bir kentsel kaynak olarak ele alınmaktadır. Bu durum, Ankara'da da "eskiyen ya da işlev değiştiren yapı yıkılır" varsayımını yeniden düşünmeyi gerektirmektedir. Londra bu açıdan açıklayıcı bir karşılaştırma zemini sunmaktadır. Ankara'ya göre çok daha yaşlı bir yapı stoğuna sahip olmasına rağmen Londra'da eski binalar hâlâ kentsel dokunun, gündelik yaşamın ve ekonomik işlevlerin önemli bir parçası olarak varlığını sürdürmektedir. Bu, Ankara ile Londra'nın aynı koşullara sahip olduğu anlamına gelmez; deprem riski, yapı denetimi geçmişi ve planlama rejimi farklıdır. Ancak Londra örneği, yapı yaşı ile yıkım kararı arasında otomatik bir ilişki kurulamayacağını göstermesi bakımından önemlidir. Karşılaştırma bu nedenle Ankara'yı Londra'ya benzetmek için değil, mevcut yapı stoğunun hangi araçlarla dönüştürülebileceğini, güçlendirilebileceğini veya yeniden kullanılabilirliğini tartışmak için kullanılmaktadır.

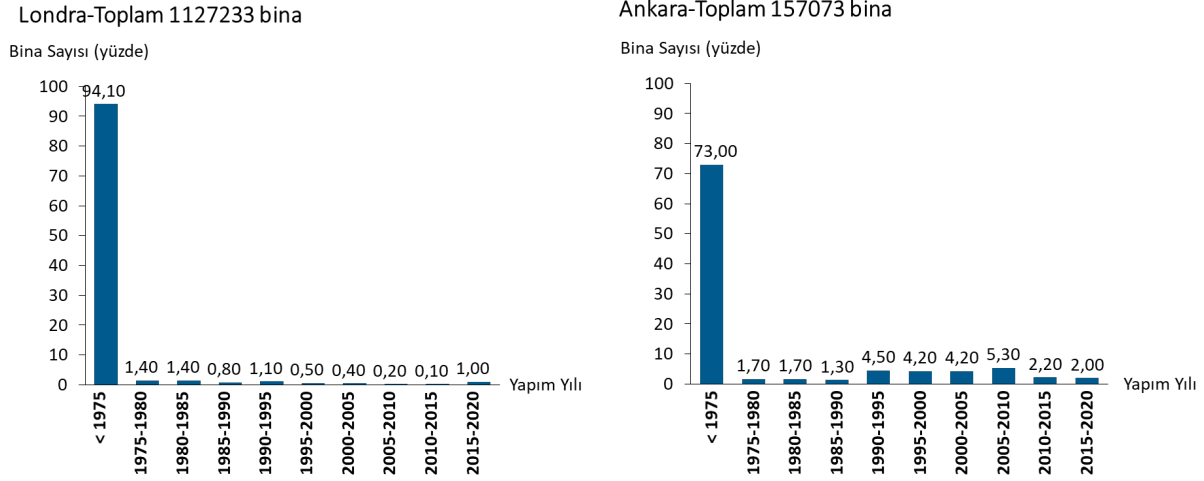
Ankara ve Londra: Yapı Yaşı Yıkım İçin Yeterli Bir Gerekçe mi?

Ankara ile Londra'yı karşılaştırmak, iki kenti benzer tarihsel ve kurumsal koşullara sahipmiş gibi ele almak anlamına gelmez. Londra uzun tarihsel birikime sahip küresel bir metropoldür. Ankara ise modern başkent olarak planlanmış, Cumhuriyet'in idari ve sembolik merkezi olarak biçimlenmiş ve 20. yüzyıl boyunca hızlı büyümüş bir kenttir. Bu nedenle karşılaştırmanın amacı "Ankara Londra gibi olmalıdır" anlamına gelmemektedir. Daha sınırlı ama sorulması gereken esas soru şudur: Yapı stoğu yaşı ile yıkım kararı arasındaki ilişki nasıl kurulmaktadır?

Ankara ve Londra'ya ilişkin yapı yaşı verileri bu açıdan dikkat çekicidir. Londra'da 1975 öncesi yapıların toplam yapı stoğu içindeki payı yaklaşık yüzde 94,1'dir. Ankara'da ise bu oran yaklaşık yüzde 73'tür. Başka bir ifadeyle Londra, Ankara'ya göre daha yaşlı bir yapı stoğuyla

çalışmaktadır. Buna rağmen Londra'da yapıların geleceği yalnızca yaş üzerinden değil, güçlendirme, yeniden kullanım, karbon hesabı, yaşam döngüsü maliyeti ve kentsel değer gibi araçlarla tartışılmaktadır.

Şekil 1: Yapım yılına göre Ankara ve Londra'daki binaların yüzdelik dağılımı²

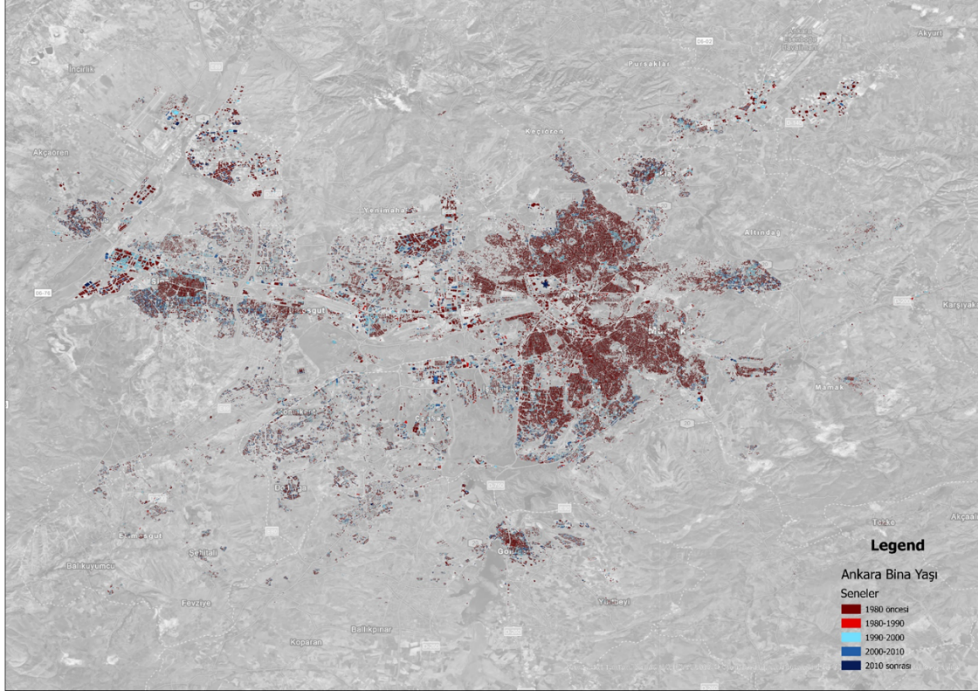
Kaynak: Uhl, J. H., Politis, P., & Pesaresi, M. (2025). *GHS-AGE R2025A – Global gridded estimates of the dominant age of the built stock (1975–2020)* [Dataset]. European Commission, Joint Research Centre (JRC). <https://doi.org/10.2905/d503bb56-9884-4e4d-bb8f-d86711d9f749>, TEPAV Hesaplamaları

Haritalar bu farkı daha görünür hâle getirmektedir. Londra'da 1980 öncesi yapı stoğu, merkezden çepere uzanan geniş ve süreklilik taşıyan bir doku oluşturmaktadır. Daha yeni yapılaşmalar bu tarihsel dokunun içine eklenen sınırlı odaklar olarak okunmaktadır. Ankara'da ise eski yapı stoğu belirli merkezi alanlarda ve yerleşik dokularda yoğunlaşırken 1990 ve 2000 sonrası yapılaşmanın özellikle batı aksı, yeni gelişme alanları ve parçalı büyüme örüntüleri içinde daha belirgin hâle geldiği görülmektedir. Bu durum, iki kentin yapı yaşının yanı sıra, büyüme ve dönüşüm biçimi bakımından da farklılaştığını göstermektedir.

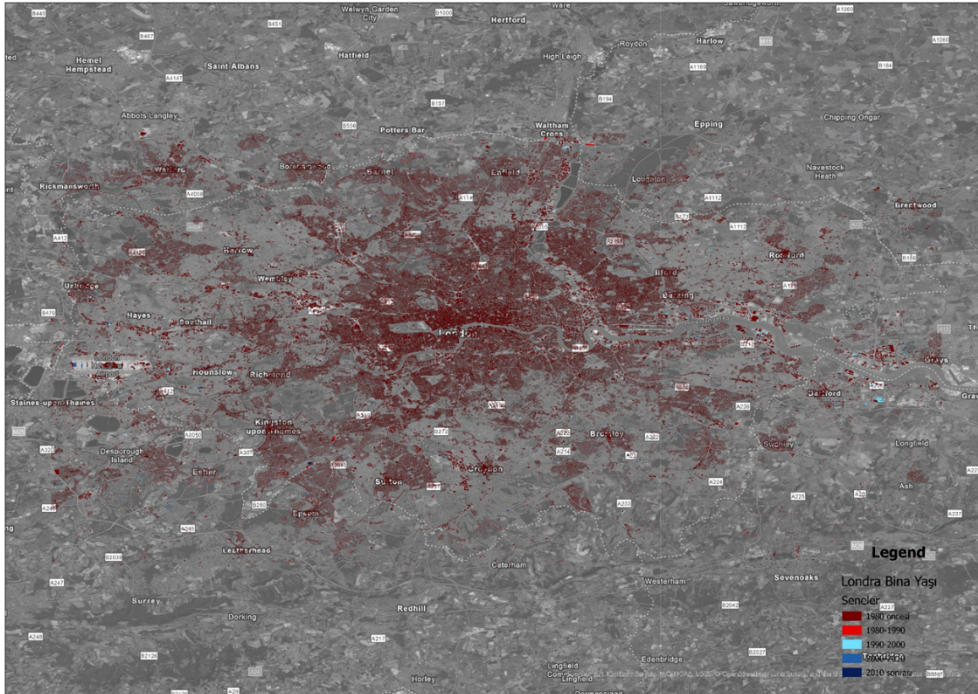
² GHS-AGE raster verisi, bina/yapı stoğu konumlarıyla kesiştirilerek sınıflandırılmıştır.

Şekil 2: Yapım yılına göre Ankara ve Londra'daki binaların haritası

Ankara

Londra

Kaynak: Uhl, J. H., Politis, P., & Pesaresi, M. (2025). *GHS-AGE R2025A – Global gridded estimates of the dominant age of the built stock (1975–2020)* [Dataset]. European Commission, Joint Research Centre (JRC). <https://doi.org/10.2905/d503bb56-9884-4e4d-bb8f-d86711d9f749>, TEPAV Görselleştirmeleri

Bu karşılaştırmanın Ankara açısından en önemli sonucu, yapı yaşının tek başına yıkım veya dönüşüm için yeterli bir açıklama üretmediğini göstermesidir. Modern kentlerde yapı stoğu fiziksel bir envanter olmanın ötesinde kentin zamansal birikimini taşıyan maddi bir kayıt niteliği de taşır. Bu nedenle bir yapının eski olması, kendiliğinden ortadan kaldırılması gereken bir sorun olarak değil; teknik durumu, kullanım kapasitesi, kentsel bağlamı ve taşıdığı hafıza ile birlikte değerlendirilmesi gereken bir durum olarak ele alınmalıdır. Londra'nın Ankara'ya kıyasla daha yaşlı bir yapı stoğuyla çalışmasına rağmen dönüşüm kararlarını tümüyle yıkım ve yeniden yapım üzerinden kurmaması, bu açıdan önemlidir.

Ankara'da ise dönüşüm tartışması çoğu zaman yenileme, güvenlik, işlev değişimi veya ekonomik değer artışı başlıkları etrafında şekillenmektedir. Bu başlıklar meşrudur; ancak tek başlarına yeterli değildir. Çünkü dönüşüm yalnızca fiziksel çevrenin yenilenmesi değil, kentin geçmişle kurduğu ilişkinin de yeniden tanımlanmasıdır. Bir yapının yıkılması, yalnızca teknik olarak sorunlu bir strüktürün ortadan kaldırılması anlamına gelmez; aynı zamanda o yapının temsil ettiği kullanım biçimlerinin, kurumsal izlerin, gündelik hafızanın ve kentsel sürekliliğin de zayıflaması anlamına gelebilir. Bu nedenle yapı yaşı, yıkım kararını doğrudan belirleyen bir ölçüt olarak değil, daha kapsamlı bir değerlendirme sürecini başlatan veri katmanı olarak okunmalıdır.

Londra'da son yıllarda güçlenen "retrofit mi, yeniden yapım mı?" tartışması, kentsel dönüşümün yalnızca yeni inşaat üretimiyle özdeşleştirilemeyeceğini göstermektedir. Mevcut yapıların güçlendirilmesi, enerji performansının iyileştirilmesi, yeni işlevlerle kullanılması ve yaşam döngüsü maliyeti üzerinden değerlendirilmesi, yapıyı çevreye yalnızca ekonomik bir varlık olarak değil, kaynak, hafıza ve karbon stoku olarak da bakmayı gerektirir. Whole life-cycle carbon yaklaşımı bu nedenle yapının kullanım aşamasındaki enerji performansı ile birlikte malzeme üretiminden inşaata, bakım süreçlerinden yıkım ve bertarafa kadar bütün yaşam döngüsünü dikkate alır.

Bu yaklaşım Ankara için doğrudan aktarılacak bir model değildir. Ankara'nın deprem riski, yapı denetimi geçmişi, mevzuat koşulları ve hızlı kentleşme dinamikleri Londra'dan farklıdır. Ancak bu farklılık, yapı yaşı ile yıkım arasında otomatik bir ilişki kurulmasını haklı çıkarmaz. Aksine, Ankara gibi dönüşüm baskısı yüksek bir kentte asıl ihtiyaç, "eski olanı yenisiyle değiştirme" refleksinin ötesine geçen bir karar kültürüdür. Bu karar kültürü, teknik güvenliği merkeze alırken aynı anda yeniden kullanım kapasitesini, karbon maliyetini, kentsel hafızayı ve kamusal değeri de görünür kılmalıdır.

Yıkım, Güçlendirme ve Yeniden Kullanım: Dönüşüm İçin Karar Çerçevesi

Dönüşüm kararlarında yıkım ve yeniden yapım çoğu zaman hızlı ve kesin çözüm gibi görünür. Riskli olduğu düşünülen yapı ortadan kaldırılır, yerine yeni ihtiyaçlara uygun bir yapı yapılır. Ancak bu yaklaşım her durumda en rasyonel seçenek değildir. Yıkımın ekonomik, çevresel, toplumsal ve kentsel maliyetleri vardır. Bu maliyetler çoğu zaman ilk yatırım hesabında yeterince görünür olmaz. Bu nedenle dönüşüm kararları toplam maliyet ve toplam kamusal değer üzerinden ele alınmalıdır. Bu hesap yeni yapının inşaat maliyetinin yanı sıra en az dört ana başlığı içermelidir: doğrudan yapım maliyeti, yıkım ve atık maliyeti, karbon maliyeti ve kentsel/kamusal değer.

Doğrudan yapım maliyeti, güçlendirme, onarım, yeniden işlevlendirme veya yeni inşaat giderlerini kapsar. Yıkım ve atık maliyeti, söküm, taşıma, bertaraf ve geri kazanım süreçlerini içerir. Karbon maliyeti, mevcut malzemenin kaybı, yeni malzeme üretimi, taşıma ve inşaat süreçleri üzerinden hesaplanır. Kentsel/kamusal değer ise mimari nitelik, kullanım sürekliliği, kurumsal hafıza, kent belleği, kamusal erişim ve yapının bulunduğu çevreyle kurduğu ilişki gibi ölçülmesi daha zor ama karar açısından vazgeçilmez başlıkları içerir.

Bu başlıklar birlikte ele alınmadığında dönüşüm kararı eksik bir hesapla verilmiş olur. Bir yapının yıkılıp yeniden yapılması ilk bakışta daha kolay görünebilir; ancak mevcut yapının malzeme değeri, gömülü karbonu, yeniden kullanım olasılığı, kent belleğindeki yeri ve çevresel maliyeti hesaba katıldığında tablo değişebilir. Aynı şekilde güçlendirme veya yeniden kullanım seçeneği de göz ardı edilmemelidir. Eğer güçlendirme maliyeti çok yüksekse, teknik risk giderilemiyorsa veya yapı yeni işlevlere uyarlanamıyorsa yıkım doğru seçenek olabilir. Önemli olan, bu kararın karşılaştırmalı biçimde verilmesidir.

Uluslararası örnekler, adaptif yeniden kullanımın bazı durumlarda ciddi maliyet ve kaynak avantajı üretebildiğini göstermektedir. Varşova'daki Radex Park Marywilka üzerine yapılan çalışmada, dört endüstri yapısının yeniden işlevlendirilmesi yıkım ve yeni inşaat seçeneğiyle karşılaştırılmış; revitalizasyonun doğrudan maliyetlerde yüzde 56,95 oranında tasarruf sağladığı, 48.217 ton CO₂ emisyonunun ve 72.315 ton inşaat atığının önlenildiği hesaplanmıştır. Yıkım ve dönüşüm seçeneklerinin yalnızca ilk yatırım maliyetiyle değil, yaşam döngüsü, atık, karbon ve yeniden kullanım değeri üzerinden karşılaştırılması gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Ankara için ihtiyaç duyulan yaklaşım, büyük ölçekli dönüşüm kararlarında "önce yıkım" refleksi yerine "önce karşılaştırmalı değerlendirme" ilkesini benimsemektir. Böyle bir değerlendirme; yapının veya alanın teknik riskinin niteliğini, bu riskin güçlendirme ya da iyileştirme yoluyla giderilip giderilemeyeceğini, mevcut yapının yeni işlevlere uyarlanma potansiyelini ve kısmi koruma ya da etaplı dönüşüm seçeneklerini birlikte ele almalıdır. Aynı zamanda yıkımın yaratacağı atık ve karbon maliyeti, yeni yapılaşmanın mevcut kentsel dokuya etkisi ile dönüşüm kararlarının kamusal erişim, kent belleği ve çevresel sürdürülebilirlik üzerindeki sonuçları da bu değerlendirme sürecinin ayrılmaz parçaları olmalıdır.

Bu sorular sadece kamu yapıları için değil, Ankara'daki genel dönüşüm pratiği için geçerlidir. Konut alanları, eski sanayi bölgeleri, kurumsal yerleşkeler, kamu arazileri, merkezi iş alanları ve yeni gelişme aksları da benzer biçimde değerlendirilmelidir. Çünkü dönüşüm, tekil yapı kararlarının toplamından ibaret değildir; kentin mekânsal, ekonomik ve toplumsal önceliklerini yeniden düzenleyen bir süreçtir.

Sonuç

Ankara'da NATO toplantıları etrafında yapılan hazırlıklar, başkentte büyük ölçekli kararların gündelik kentsel yaşam üzerindeki etkisini görünür hâle getirmiştir. Ulaşım düzenlemeleri, kamusal alan kullanımı, etkinlik takvimleri ve kent içi hareketlilik bu tür süreçlerde kısa süre içinde yeniden organize edilebilmektedir. Bu durum, kent hakkı açısından önemli bir soruyu gündeme taşımaktadır: Kentlilerin kente erişimi, kamusal mekânı kullanımı ve gündelik yaşam pratikleri, büyük ölçekli karar süreçlerinde hangi ölçüde dikkate alınmaktadır?

Bu soru, geçici hazırlıklarla sınırlı değildir. Ankara'da uzun süredir devam eden dönüşüm pratikleri de benzer bir karar mantığı üzerinden tartışılmalıdır. Kentin yapılı çevresinin nasıl dönüştürüldüğü, hangi yapıların veya alanların yenilendiği, hangilerinin yıkıldığı, hangilerinin yeniden işlevlendirildiği ve bu kararların hangi ölçütlerle verildiği kent hakkı tartışmasının parçasıdır. Hazine / eski Halkbank Genel Müdürlük binası bu açıdan açıklayıcı bir vakadır; ancak mesele yalnızca bu yapı değildir. Asıl mesele, Ankara'da dönüşüm kararlarının teknik risk, ekonomik değer, kentsel hafıza, karbon maliyeti, yeniden kullanım kapasitesi ve kamusal haklar arasında nasıl bir denge kurduğudur.

Ankara-Londra karşılaştırması, yapı yaşı ile yıkım kararı arasında zorunlu bir ilişki kurulamayacağını göstermektedir. Londra, daha yaşlı bir yapı stoğuna sahip olmasına rağmen, mevcut yapıların güçlendirme, yeniden kullanım ve yaşam döngüsü maliyeti araçlarıyla yönetilebildiği bir örnek sunmaktadır. Ankara açısından çıkarılacak temel sonuç, yıkımın başlangıç varsayımı olmaması gerektiğidir. Yıkım, ancak güçlendirme, yenileme, dönüştürme, yeniden kullanım ve toplam maliyet seçenekleriyle karşılaştırıldıktan sonra tercih edilebilecek bir karar olmalıdır.

Ankara'nın ihtiyacı, mevcut yapıları katı biçimde koruyan bir yaklaşım değildir. Kent değişir, işlevler dönüşür, bazı yapılar teknik ömrünü tamamlar ve bazı alanlar yeni kullanımlar gerektirir. Ancak değişimin kendisi kadar, bu değişimin hangi değerleri koruyarak ve hangi maliyetleri görünür kılarak gerçekleştiği de önemlidir. Bu nedenle dönüşüm öncesi değerlendirme standardı yalnızca teknik güvenliği değil; güçlendirme fizibilitesini, mimari-kentsel değeri, kent belleğini, yaşam döngüsü karbonunu, atık maliyetini, yeniden kullanım senaryolarını ve kentsel hak etkisini birlikte ele almalıdır.

Ankara'nın geleceği yeni yollar ve yeni yapılar inşa etmekten ibaret değildir. Belirleyici olan, mevcut yapılı çevrenin nasıl yönetildiği, modernleşme izlerinin nasıl değerlendirildiği ve dönüşüm kararlarının ne ölçüde kamusal, ölçülebilir ve tartışılabilir süreçlerle alındığıdır. Bu nedenle kent hakkı, yalnızca kente erişimi değil; kentin nasıl değişeceğine, hangi değerlerin korunacağına ve dönüşüm kararlarının hangi ölçütlerle alınacağına ilişkin kamusal söz hakkını da ifade eder.

Kaynakça

Greater London Authority. (2022). *Whole Life-Cycle Carbon Assessments: London Plan Guidance*. London: Greater London Authority.

Harvey, D. (2008). The right to the city. *New Left Review*, 53, 23-40.

Köroğlu, B. A., & Ercoşkun, Ö. Y. (2006). Urban transformation: A case study on Çukurambar, Ankara. *Gazi University Journal of Science*, 19(3), 173-183.

Lefebvre, H. (1968). *Le Droit à la ville*. Paris: Anthropos.

London Assembly Planning and Regeneration Committee. (2024). *Retrofit vs Rebuild? Reducing the Impact of London's Built Environment*. London: London Assembly.

Sobieraj, J., Fernandez, M., & Metelski, D. (2025). The economics of adaptive reuse—Comparative cost analysis of revitalization vs. demolition and reconstruction at Radex Park Marywilska. *Buildings*, 15(16), 2828.

TEPAV. (2026). *İnşaat sahasında kalan hazine*. TEPAV Blog.

UNESCO World Heritage Centre. (2025). *Ankara: The Planning and Building of a Republican Modern Capital City*. Tentative Lists.